

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГІДНОГО РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

На сучасному етапі посилюється роль регіонів у забезпеченні економічного розвитку та соціального прогресу країни. Об'єктивною основою регіоналізації є необхідність більш ефективного використання наявних ресурсів територій, а також вирішення їх соціально-економічних проблем. Регіон має значні можливості впливу на умови життєдіяльності населення та формування певного рівня добробуту. Однак в Україні існують суттєві відмінності в умовах та потенціалі розвитку регіонів, що позначається на рівні життя населення регіонів та його соціальному самопочутті.

Регіональний розвиток останніми десятиліттями перебуває в полі зору багатьох відомих вчених світу. В Україні проблеми регіонального розвитку були предметом дослідження багатьох науковців, таких як О. Амоша, В. Воротін, З. Герасимчук, Н. Гомольська, М. Долішній, О. Добровольська, Л. Жаліло, С. Злупко, В. Кравців, Л. Кузьменко, А. Мазур, В. Семиноженко, В. Симоненко, Л. Червова, М. Чумаченко та інші.

Значна увага вітчизняними вченими приділяється соціальним аспектам розвитку регіонів, у тому числі проблемам матеріального добробуту. У працях В. Антонюк, В. Брича, О. Ватченко, В. Гошовської, І. Гукалової, В. Зайця, Т. Кірян, М. Кизима, Г. Костроміна, Л. Ноздріної, В. Онікієнка, І. Проніної, І. Садової, Л. Семів, С. Синчука, Л. Сисак, М. Татаревської досліджуються проблеми добробуту населення України та шляхи підвищення його рівня. При цьому більшість дослідників приділяє увагу і регіональним аспектам рівня життя.

Рівень життя, як соціально-економічна категорія, виражає сукупність соціальних та економічних відносин, які стосуються формування і розвитку матеріальних, соціальних, інтелектуальних, духовних потреб населення та забезпечення їх задоволення шля-

хом споживання матеріальних та нематеріальних благ і послуг, що забезпечує можливість розширеного відтворення народонаселення. У ринковій економіці економічною основою рівня життя є отримувані доходи, які забезпечують можливість придбання необхідних товарів і послуг.

Розвиток продуктивних сил, виробництва, потреб змінює вимоги до рівня життя населення. На сучасному етапі все частіше у наукових публікаціях та державних документах йдеться про гідний рівень життя. Регіони України суттєво відрізняються за рівнем життя, на що вказують багато дослідників. Однак недостатньою є оцінка відповідності рівня життя регіонів в Україні стандартам гідного життя.

Метою статті є регіональний аналіз досягнутого добробуту населення з позицій критеріїв гідного рівня життя.

Регіон має важливе значення для забезпечення соціального розвитку. У рамках регіону соціальний розвиток здійснюється переважно під впливом низки локально-регіональних чинників: природно-географічних; виробничих; історико-культурних; етнічних; духовно-релігійних; суспільно-громадських; соціально-побутових. Вони значною мірою формують певні стандарти життя.

Головною соціально-економічною метою регіонального розвитку є підвищення добробуту населення. Як відзначають М. Чумаченко, Л. Червова і Л. Кузьменко, найважливішою метою регіональної економічної політики є такий економічний і соціальний розвиток регіону, який забезпечує добробут населення в умовах економічної самостійності [1, с. 16]. На це безпосередньо вказує В. Симоненко [2]. Стратегічною метою регіональної політики вчений вважає підвищення життєвого рівня населення регіонів країни на основі якісного поліпшення використання ресурсного потенціалу регіонів, принципово

нових підходів до розвитку їх продуктивних сил, кардинальної зміни екологічної ситуації.

На сучасному етапі все більшого поширення набуває термін «гідний рівень життя», який прийшов із міжнародних нормативних актів. Так, у Європейській соціальній хартії зазначається про право трудящих на таку винагороду, яка забезпечує їх та їх сім'ї гідним рівнем життя [3]. Відповідно до Конституції України створення умов, що забезпечують гідний рівень життя, визначено як елемент загальнодержавної політики та не є винятково особистою справою кожної людини зокрема. У преамбулі однією з обставин, що спонукали до ухвалення Основного Закону нашої держави, вказується необхідність забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя. Право на гідний рівень життя закріплено в конституціях багатьох країн, у тому числі Росії, Білорусі.

У науковій літературі зустрічається багато різноманітних варіацій визначення терміна «гідний рівень життя», адже він включає велику кількість аспектів, що стосуються взаємодії держави, суспільства та індивідів як таких. Так, визначаючи гідний рівень життя, С. Синчук має на увазі не лише економічні складові рівня життя особи, а такий набір соціальних благ, які відповідають функціональним потребам людини та забезпечують її всесторонній розвиток та можливість повноцінної життєдіяльності. Традиційно такий стандарт життя як мету здійснення соціальної політики держави в науковій літературі та законодавстві прийнято позначати терміном «гідний рівень життя» людини [4, с. 235].

Слід відзначити, що при малозабезпеченості, бідності та злиденності доходу більшою або меншою мірою вистачає лише на поточне споживання, задоволення найнеобхідніших потреб, домогосподарства практично не мають змоги задовольнити культурні, соціальні потреби, робити будь-які заощадження для поліпшення умов життя. Тому тут не може йти мова про гідний рівень життя. Він досягається лише за умови достатнього задоволення всіх потреб людини та забезпечення її розвитку. Як відзначають В. Онікієнко та Л. Смельяненко, гідне життя, спра-

ведлива оплата праці, можливість здобути освіту, мати міцне здоров'я, реалізація людського потенціалу – все це є необхідними умовами сучасного економічного зростання на інноваційних засадах [5, с.40].

Передусім гідний рівень життя пов'язують із належною заробітною платою та соціальними виплатами. І такий підхід є цілком логічним, зважаючи на те, що саме матеріальний дохід сім'ї формує її добробут та визначає обсяг забезпеченості людей життєвими благами. Тобто маються на увазі не лише економічні складові рівня життя особи, а й такий набір соціальних благ, які відповідають функціональним потребам людини та забезпечують її всесторонній розвиток та можливість повноцінної життєдіяльності.

Таким чином, для того щоб визначити гідний рівень життя населення певної територіальної одиниці (будь-то держава, регіон, селище, тощо), треба врахувати стан не тільки її економічної, соціальної діяльності, але й демографічної, екологічної, політичної. Тому представники економічної науки більше схильються до думки, що термін «рівень життя» треба розглядати як систему груп показників: перша – яка формує умови життя людини як найбільш виражені об'єктивні обставини життєдіяльності людини (зайнятість, оплата праці, характер житла, матеріальна забезпеченість сімей); друга – економічні показники у сфері споживання [6].

Отже, під гідним рівнем життя розуміється такий набір соціально-економічних благ, включаючи харчування, одяг, житло, медичний догляд, необхідне соціальне забезпечення, соціальні послуги (освіти, культури тощо), які необхідні для підтримки здоров'я та добробуту людини та її сім'ї, забезпечення можливостей всестороннього розвитку та повноцінної життєдіяльності.

Для аналізу умов досягнення гідного рівня життя в регіонах України використано статистичні дані доходів, споживання і майнового забезпечення. У забезпеченні гідного рівня життя найважливішу роль відіграє оплата праці. Розмір заробітної плати значною мірою визначає рівень доходів населення, оскільки вона є найвагомішим джерелом грошових надходжень (табл. 1).

Динаміка середньомісячної заробітної плати по регіонах у 2006-2011 рр.
(в розрахунку на одного штатного працівника), грн [7]

Регіони	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011, % до 2006
Україна	1041	1351	1806	1906	2239	2633	252,9
АР Крим	952	1220	1609	1707	1991	2295	241,1
Вінницька	793	1028	1404	1511	1782	2074	261,5
Волинська	773	1013	1380	1427	1692	1994	258,0
Дніпропетровська	1139	1455	1876	1963	2369	2790	245,0
Донецька	1202	1535	2015	2116	2549	3063	254,8
Житомирська	793	1033	1404	1493	1785	2071	261,2
Закарпатська	868	1091	1453	1562	1846	2069	238,4
Запорізька	1091	1394	1812	1843	2187	2607	239,0
Івано-Франківська	923	1180	1543	1627	1927	2213	239,8
Київська	1058	1362	1852	1987	2295	2761	261,0
Кіровоградська	819	1054	1428	1537	1815	2114	258,1
Луганська	1022	1323	1769	1873	2271	2742	268,3
Львівська	923	1183	1570	1667	1941	2244	243,1
Миколаївська	955	1202	1621	1806	2122	2448	256,3
Одеська	966	1226	1633	1787	2046	2387	247,1
Полтавська	961	1243	1661	1733	2102	2481	258,2
Рівненська	888	1133	1523	1614	1960	2211	249,0
Сумська	857	1098	1472	1593	1866	2177	254,0
Тернопільська	727	943	1313	1412	1659	1871	257,4
Харківська	974	1251	1679	1804	2060	2407	247,1
Херсонська	800	1017	1375	1482	1733	1970	246,3
Хмельницька	792	1045	1429	1521	1786	2075	262,0
Черкаська	846	1085	1459	1532	1835	2155	254,7
Чернівецька	819	1051	1402	1523	1772	1985	242,4
Чернігівська	790	1016	1370	1465	1711	1974	249,9
м.Київ	1729	2300	3074	3161	3431	4012	232,0
м.Севастополь	1005	1302	1726	1882	2167	2476	246,4

Як свідчать дані табл. 1, рівень і динаміка середньомісячної заробітної плати в регіонах України також суттєво відрізняються. Окрім м. Києва, де рівень оплати праці в 1,5-1,7 раза вищий за середньоукраїнський показник, високу заробітну плату мали Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Луганська області. У більшості агропромислових областей склався низький рівень оплати праці. Однак спостерігається позитивна тенденція вищих темпів її зростання, за винятком Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської областей та АР Крим.

Незважаючи на позитивну динаміку заробітної плати, її частка в структурі сукуп-

них ресурсів домогосподарств більшості регіонів знизилась. В основному це обумовлено більш динамічним зростанням соціальних трансфертів (див. рисунок). Так, за 2006-2011 рр. пенсії в Україні зросли у 2,5 раза, а заробітна плата – у 2,4 раза. У більшості регіонів України зростання пенсій було випереджаючим відносно динаміки заробітної плати. Найбільшою мірою це характерно для Донецької, Дніпропетровської, Івано-Франківської областей. У структурі сукупних ресурсів населення регіонів частка пенсій складає 50-60% від частки заробітної плати. Зниження частки оплати праці в доходах населення не сприяє досягненню гідного рівня життя.

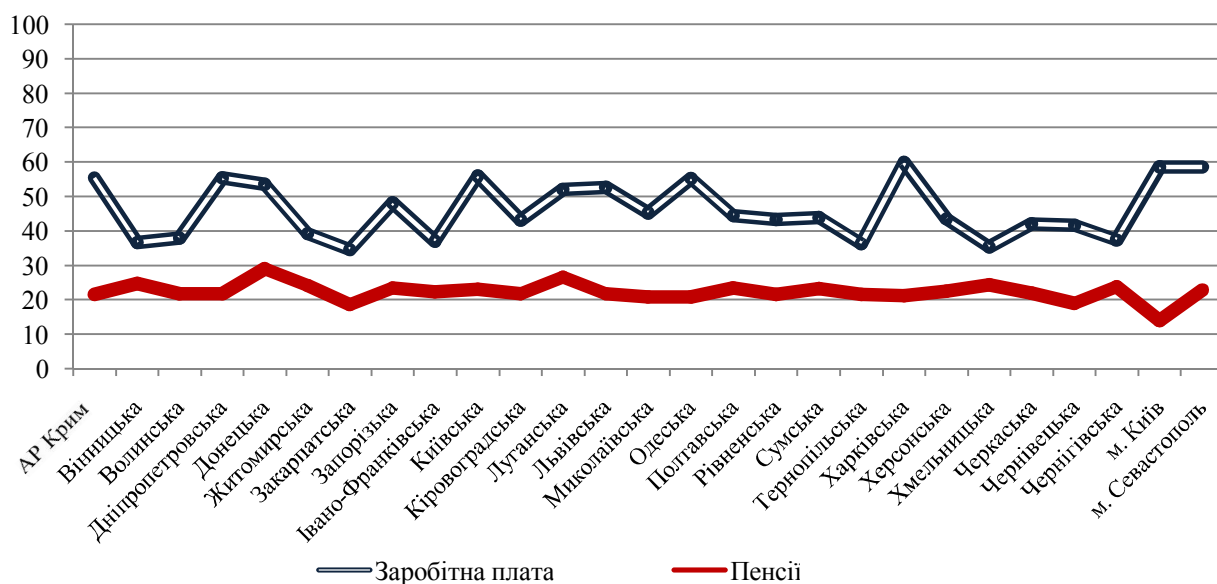

Рисунок. Частка заробітної плати та пенсій у структурі сукупних ресурсів домогосподарств регіонів України у 2011 р., %

Співвідношення середньодушових грошових доходів із прожитковим мінімумом характеризує реальні економічні можливості досягнення певного рівня життя населенням кожного регіону, адже вартість прожиткового мінімуму постійно переглядається відповідно до динаміки вартості життя. У табл. 2 наведено дані, які показують, у скільки разів середньодушові грошові доходи більші за

прожитковий мінімум та частку домогосподарств регіонів, які мають середньодушові грошові доходи менше прожиткового мінімуму. Для цього аналізу використано показник грошових доходів, а не сукупних ресурсів, виходячи з того, що в умовах ринкової економіки він більш достовірно виражає економічні можливості досягнення гідного рівня життя.

Таблиця 2

Розподіл населення регіонів за рівнем співвідношення середньодушових грошових доходів на місяць до прожиткового мінімуму у 2006-2011 рр.¹

Регіони	Співвідношення грошових доходів до прожиткового мінімуму, разів						Частка населення із грошовими доходами нижче прожиткового мінімуму, %					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2006	2007	2008	2009	2010	2011**
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Україна	1,15	1,30	1,56	1,46	1,46	1,83	59,4	39,8	25,6	30,4	30,7	13,7
АР Крим	1,13	1,33	1,58	1,54	1,43	1,76	53,6	40,0	21,2	25,0	30,8	11,7
Вінницька	0,98	1,14	1,52	1,33	1,26	1,58	55,3	47,4	27,9	32,1	35,8	17,7
Волинська	0,79	0,86	1,07	1,03	1,05	1,42	83,0	72,2	54,3	56,9	56,6	24,5
Дніпропетровська	1,26	1,41	1,64	1,57	1,53	1,83	53,7	31,7	16,7	22,1	23,9	10,4
Донецька	1,28	1,52	1,83	1,60	1,71	2,15	55,9	22,9	16,2	19,9	18,0	6,5
Житомирська	1,06	1,16	1,36	1,39	1,26	1,60	65,8	48,7	29,9	36,0	44,6	18,5
Закарпатська	1,08	1,18	1,41	1,22	1,12	1,57	68,2	48,1	28,7	46,9	50,2	27,7
Запорізька	1,20	1,29	1,49	1,45	1,47	1,91	58,4	33,8	24,3	26,8	25,7	7,1
Івано-Франківська	1,00	1,09	1,42	1,27	1,16	1,48	63,5	55,1	31,0	35,3	49,3	21,9
Київська	1,05	1,27	1,63	1,48	1,46	1,84	67,7	39,7	23,8	23,8	18,6	10,2
Кіровоградська	0,97	1,07	1,19	1,28	1,25	1,79	62,9	57,4	40,5	38,4	40,2	17,1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Луганська	1,10	1,27	1,61	1,53	1,50	1,94	68,6	36,5	22,4	24,9	28,3	10,1
Львівська	1,05	1,14	1,39	1,30	1,24	1,59	66,2	44,0	27,3	35,3	40,5	18,2
Миколаївська	1,29	1,23	1,66	1,57	1,47	1,85	52,1	40,1	23,2	28,8	24,8	8,9
Одеська	1,06	1,25	1,46	1,52	1,62	1,80	62,1	41,9	30,3	31,1	27,2	15,3
Полтавська	1,05	1,19	1,35	1,26	1,49	1,69	64,6	42,1	29,3	37,7	28,9	15,3
Рівненська	1,01	1,02	1,24	1,13	1,11	1,39	69,6	55,8	37,5	50,3	52,1	24,3
Сумська	0,99	1,11	1,35	1,21	1,28	1,63	64,4	49,0	34,9	42,6	33,3	15,5
Тернопільська	0,80	0,98	1,17	1,10	1,04	1,42	70,9	61,5	53,1	50,9	58,4	25,6
Харківська	1,24	1,39	1,64	1,48	1,49	1,79	56,9	31,8	18,7	24,8	21,8	7,4
Херсонська	1,07	1,26	1,44	1,23	1,25	1,66	67,6	42,5	28,4	44,6	41,2	13,3
Хмельницька	1,01	1,14	1,31	1,37	1,29	1,53	63,9	51,6	33,1	38,0	39,3	23,8
Черкаська	1,10	1,28	1,43	1,35	1,40	1,69	55,0	36,5	24,3	29,2	26,4	14,8
Чернівецька	1,00	1,14	1,32	1,40	1,24	1,58	62,2	49,4	40,4	31,2	37,7	19,3
Чернігівська	1,05	1,17	1,34	1,32	1,33	1,54	62,8	42,5	34,1	36,5	32,0	17,9
м. Київ	1,86	2,07	2,60	2,38	2,44	3,12	29,4	16,9	4,4	10,4	8,7	3,5
м. Севастополь	1,73	1,66	1,89	1,81	1,73	2,43	10,6	17,6	9,2	14,4	6,7	0,3

¹ Розраховано на основі статистичного збірника «Витрати і ресурси домогосподарств України» за відповідні роки

Аналіз даних табл. 2 дозволяє зробити такі висновки. По-перше, спостерігалось зростання життєвого рівня до 2008 р., оскільки зменшувалась частка населення з грошовими доходами нижче прожиткового рівня. У 2009-2010 рр. цей процес загальмувався, що призвело до погіршення матеріального становища певної частки громадян. Поліпшення даного показника у 2011 р. пов'язане із зміною методики його обчислення, переходом до еквівалентних грошових доходів. По-друге, розрахунки підтверджують нерівномірність матеріального становища в регіонах та поширеність бідності. Лише в 6 регіонах у 2010 р. середньодушові грошові доходи у 1,5 раза перевищували прожитковий мінімум. У 9 регіонах таке перевищення було в межах

25%, саме ці регіони мали найбільшу частку населення (від 40 до 58%) із середньодушовими грошовими доходами нижче прожиткового мінімуму. У 2011 р. співвідношення СДГД до ПМ дещо поліпшилося, однак у 15 областей воно не перевищувало 1,75 ПМ.

Отже, доходи населення не забезпечують економічних можливостей досягнення параметрів гідного рівня життя. Такий висновок підтверджується показниками споживання.

У забезпеченні гідного рівня життя важливим є доступність продуктів харчування. Для аналізу обрано три групи найбільш цінних продуктів: м'ясо і м'ясопродукти; молоко і сир; фрукти, ягоди, горіхи (табл. 3).

Таблиця 3

Споживання окремих продуктів харчування домогосподарствами регіонів України у 2006 і 2011 рр. (у середньому на місяць на 1 особу)

Регіони	М'ясо і м'ясопродукти, кг		2011, % до 2006	Молоко і сир, кг		2011, % до 2006	Фрукти, ягоди, горіхи, кг		2011, % до 2006	У відношенні до середнього рівня по Україні, кг					
	2006	2011		2006	2011		2006	2011		М'ясо і м'ясопродукти		Молоко і сир		Фрукти, ягоди, горіхи	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Україна	3,9	4,5	115,4	13,9	13,6	97,8	4,4	5,1	115,9	100	100	100	100	100	100
АР Крим	4,1	5,0	122,0	11,1	11,7	105,4	4,5	5,7	126,7	105,1	111,1	79,9	86,0	102,3	111,8
Вінницька	3,4	4,2	123,5	15,8	14,5	91,8	4,3	4,7	109,3	87,2	93,3	113,7	106,6	97,7	92,2
Волинська	2,9	3,8	131,0	14,3	15,1	105,6	2,5	4,2	168,0	74,4	84,4	102,9	111,0	56,8	82,4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Дніпропетровська	4,5	4,7	104,4	11,7	10,9	93,2	4,6	4,7	102,2	115,4	104,4	84,2	80,1	104,5	92,2
Донецька	4,9	5,6	114,3	11,6	11,8	101,7	4,5	5,9	131,1	125,6	124,4	83,5	86,8	102,3	115,7
Житомирська	3,4	3,7	108,8	15,5	15,4	99,4	3,6	3,8	105,6	87,2	82,2	111,5	113,2	81,8	74,5
Закарпатська	3,4	3,6	105,9	17,2	17,4	101,2	3,6	3,8	105,6	87,2	80,0	123,7	127,9	81,8	74,5
Запорізька	4,0	4,8	120,0	10,5	11,4	108,6	3,9	5,2	133,3	102,6	106,7	75,5	83,8	88,6	102,0
Івано-Франківська	3,2	2,8	87,5	24,2	19,6	81,0	4,9	4,2	85,7	82,1	62,2	174,1	144,1	111,4	82,4
Київська	3,1	3,7	119,4	10,8	12,2	113,0	3,2	3,9	121,9	79,5	82,2	77,7	89,7	72,7	76,5
Кіровоградська	3,2	3,9	121,9	12,3	11,9	96,7	4,0	3,9	97,5	82,1	86,7	88,5	87,5	90,9	76,5
Луганська	4,2	5,0	119,0	10,3	11,1	107,8	3,6	4,3	119,4	107,7	111,1	74,1	81,6	81,8	84,3
Львівська	3,4	3,9	114,7	20,0	17,4	87,0	4,3	4,7	109,3	87,2	86,7	143,9	127,9	97,7	92,2
Миколаївська	4,3	4,5	104,7	13,8	13,5	97,8	5,0	5,8	116,0	110,3	100,0	99,3	99,3	113,6	113,7
Одеська	4,2	5,0	119,0	13,1	13,6	103,8	4,8	6,7	139,6	107,7	111,1	94,2	100,0	109,1	131,4
Полтавська	4,4	5,0	113,6	15,0	13,5	90,0	4,1	4,5	109,8	112,8	111,1	107,9	99,3	93,2	88,2
Рівненська	3,9	3,8	97,4	15,4	15,1	98,1	3,3	4,2	127,3	100,0	84,4	110,8	111,0	75,0	82,4
Сумська	3,3	3,8	115,2	11,0	10,7	97,3	3,2	3,9	121,9	84,6	84,4	79,1	78,7	72,7	76,5
Тернопільська	2,8	3,5	125,0	17,5	18,1	103,4	3,6	3,9	108,3	71,8	77,8	125,9	133,1	81,8	76,5
Харківська	4,4	4,6	104,5	13,2	12,7	96,2	4,7	4,6	97,9	112,8	102,2	95,0	93,4	106,8	90,2
Херсонська	3,4	5,5	161,8	10,2	11,4	111,8	3,8	6,0	157,9	87,2	122,2	73,4	83,8	86,4	117,6
Хмельницька	3,2	3,1	96,9	15,0	12,8	85,3	4,0	4,0	100,0	82,1	68,9	107,9	94,1	90,9	78,4
Черкаська	3,4	4,5	132,4	12,3	13,5	109,8	3,9	5,8	148,7	87,2	100,0	88,5	99,3	88,6	113,7
Чернівецька	3,4	3,0	88,2	18,1	15,8	87,3	5,2	4,2	80,8	87,2	66,7	130,2	116,2	118,2	82,4
Чернігівська	3,5	4,4	125,7	13,4	14,3	106,7	3,9	5,0	128,2	89,7	97,8	96,4	105,1	88,6	98,0
м. Київ	5,3	5,5	103,8	15,6	15,3	98,1	8,5	8,1	95,3	135,9	122,2	112,2	112,5	193,2	158,8
м. Севастополь	5,4	6,5	120,4	14,2	17,5	123,2	7,3	8,7	119,2	138,5	144,4	102,2	128,7	165,9	170,6

¹ Розраховано на основі даних статистичного збірника «Витрати і ресурси домогосподарств України» за відповідні роки.

Споживання обраних для аналізу продуктів харчування за досліджуваний період мало різну динаміку. За період до 2011 р. споживання м'ясних продуктів та фруктів зросло у більшості регіонів. Скорочення споживання м'яса і м'ясопродуктів, фруктів і ягід спостерігалося лише у трьох регіонах. Однак у 2011 р. воно скоротилося по м'ясу у 12 регіонах, а по фруктах – у 20. Споживання молока і сиру знизилася в цілому по Україні та в 14 регіонах зокрема. При цьому фактичне споживання цих продуктів харчування є значно нижчим за нормативні показники, рекомендовані Міністерством охорони здоров'я щодо раціональних норм споживання основних продуктів харчування на період з 2005 по 2015 р. Згідно з цими рекомендаціями норма споживання м'яса і м'ясопродуктів на місяць на одну особу становить 6,92 кг, молока і молочних продуктів – 31,67, ягід, фруктів, горіхів – 7,5 кг. Отже, споживання м'яса і м'ясопродуктів у регіонах коливається в межах 50-80% від норми, молока і молокопродуктів – від 30 до 50%; фруктів – у межах 50-90% нормативу [8, с. 185].

За рівнем споживання цих продуктів харчування регіони відрізняються. У більшості половини регіонів обсяг споживання за кожною групою є меншим за середній рівень по Україні, а в таких областях, як Кіровоградська, Сумська, Хмельницька, він є нижчим за всіма досліджуваними групами продуктів харчування. Слід відзначити, що в Івано-Франківській та Чернівецькій областях скорочення споживання відбулося за всіма досліджуваними групами продуктів харчування.

В Україні структура харчування є незбалансованою. Населення більше споживає хліба і хлібопродуктів та менше – більш цінних у споживчому відношенні м'ясних, молочних продуктів, овочів і фруктів. Дослідники вказують на наявність «дефіциту» у споживанні більш дорогих та сезонних продуктів, недоспоживання білків, що позначається на здоров'ї населення [8, с. 185-186]. Незбалансованість харчування має місце в усіх регіонах України.

Для забезпечення гідного рівня життя важливого значення набуває якість продуктів

харчування, яка на сучасному етапі погіршується. Це обумовлено використанням генетично модифікованої продукції, різноманітних хімічних добавок і консервантів, різноманітних напівфабрикатів із значним вмістом жирів, що призводить до порушення балансу й обміну поживних речовин в організмі, а отже, визначає виникнення та поширення захворювань не лише шлунково-кишкового тракту, але й серцево-судинної, ендокринної системи та інших органів людини.

Висновки. Результати аналізу доводять, що в Україні поки що не створено необхідних умов для забезпечення гідного рівня життя. Низький рівень доходів не забезпечує навіть достатнього повноцінного харчування. Хоча економічні умови забезпечення гідного рівня життя в регіонах і відрізняються, однак у жодному з них не досягнуто стандартів гідного рівня життя. Тому регіональна соціальна політика має бути спрямована на: забезпечення ефективної зайнятості; підвищення вартості робочої сили; зростання доходів населення; підвищення рівня доступності якісних споживчих товарів, у першу чергу – продуктів харчування.

Регіон як цілісна, певною мірою самостійна соціально-економічна система має значні можливості впливу на соціальний розвиток та життєвий рівень населення. Це можливо шляхом:

забезпечення ефективного використання наявних природних ресурсів і нагромадженого виробничого потенціалу, що підвищує рівень зайнятості та заробітної плати;

пріоритетного спрямування фінансових можливостей регіону на вирішення соціальних проблем, соціальної підтримки бідних та малозабезпечених домогосподарств;

розвитку та насичення якісними товарами регіонального ринку продовольчих товарів;

удосконалення системи стратегічного та поточного регіонального управління, роз-

робки та реалізації регіональних програм, спрямованих на зростання добробуту.

Література

1. Чумаченко Н.Г. Региональная экономика в исследованиях отдела / Н.Г. Чумаченко, Л.Г. Червова, Л.М. Кузьменко // Экономика промышленности. – 2000. – № 1(7). – С. 10-18.

2. Симоненко В.К. Регионы Украины: проблемы развития / В.К. Симоненко. – К.: Наукова думка, 1997. – С. 46.

3. Європейська соціальна хартія (переглянута) (ETS N 163) (укр/рос) Рада Європи // Міжнародний документ від 03.05.1996 р. № ETS N 163 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

4. Синчук С. Гарантування гідного рівня життя особи у сфері соціального забезпечення / С. Синчук // Вісник Львів. ун-ту. Серія юрид. – 2011. – Вип. 52. – С. 234-242.

5. Онікієнко В.В. Методологія дослідження проблем якості життя населення в контексті взаємодії соціального капіталу та інноваційної економіки / В.В. Онікієнко, Л.М. Ємельяненко // Зайнятість та ринок праці. – 2010. – Вип. 23. – С. 19-49.

6. Удотова Л.Ф. Соціальна статистика: підручник / Л.Ф. Удотова. – К.: КНЕУ, 2002. – 376 с.

7. Статистичний щорічник України за 2011 р./ Державна служба статистики України; за ред. Осауленка О.Г. – К.: Август Трейд, 2012. – 563 с.

8. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір: моногр. / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. – 316 с.

9. Витрати і доходи домогосподарств України: стат. зб. – К.: Держкомстат України, 2011. – 434 с.

Надійшла до редакції 09.12.2013 р.